otpbank
AGRÁR KOLLÉGIUM
agrarkollegium@otpbank.hu

OTP Agrár Kollégium – Mi foglalkoztatja a szakmát?

A hazai élelmiszer-kereskedelem helyzete; agrár- és vidékfejlesztési támogatások

THE SITUATION OF DOMESTIC FOOD TRADE; AGRICULTURAL AND RURAL DEVELOPMENT SUBSIDIES

BENEDEK FÜLÖP

Az OTP Agrár Kollégium olyan fontos szakmai kérdésekkel foglalkozik, hogy felmerült az eredmények szélesebb körben történő megismertetésének igénye, ezzel az OTP társadalmi szerepvállalásának további erősítése. Ennek szellemében állapodott meg a Kollégium és a Gazdálkodás Szerkesztőbizottsága, hogy a kollégiumi ülések után jelenjen meg egy tájékoztató a folyóiratban az üléseken megtárgyalt tanulmányokról, illetve a vitában elhangzott hozzászólások néhány megállapításáról.

Az Agrár Kollégiumon megtárgyalt témák tudományos igényességgel készülnek, és az ország meghatározó agrárműhelyei készítik. Ezek a tanulmányok tájékoztatják az Agrár Kollégium tagjait az aktuális agrárpolitikai kérdésekről, definiálják a gazdaságpolitikai döntéshozók indítékait, feltárják a vélelmezett termelői reagálásokat. Mindezek keretében a kollégiumi ülések áttekintik az OTP Bank szerepét és lehetőségeit, ezzel hozzájárulva a releváns, a gazdálkodók érdekeit szolgáló bankstratégia megfogalmazásához.

A most olvasható ismertető az OTP Agrár Kollégiumának 2025. szeptember 9-i ülése alapján készült, amely a hazai élelmiszer-kereskedelem helyzetét, struktúráját, aktuális kihívásait vizsgálta, majd az agrár- és vidékfejlesztési források kifizetésének helyzetét értékelte.

Az ***első napirendi pont*** keretében ***Szűcs István a Debreceni Egyetem intézetigazgató egyetemi tanára*** „A hazai élelmiszer-kereskedelem helyzete, struktúrája, aktuális kihívásai” című előadásában ismertette azonos című tanulmánya főbb megállapításait. (***Szerzőtársai Marczin Tamás, Mihály-Karnai Laura és Kertész-Molnár Szilvia voltak.***)

Az előadó prezentációjában az alábbi főbb megállapításokat tette:

- Az agrár-külkereskedelmi forgalom 87 százalékát az uniós országokkal bonyolította Magyarország 2024-ben. A régi tagállamok részesedése 47,6 százalék, míg az új tagországoké 35,6 százalék volt a teljes agrár-külkereskedelmi exportból. Az első öt legnagyobb exportpiac – Német-

Benedek Fülöp, elnöki főtanácsadó, OTP, Budapest, benedekf@otpbank.hu

ország (1 919 millió EUR), Olaszország (1 737 millió EUR), Románia (1 593 millió EUR), Ausztria (1 111 millió EUR) és Lengyelország (847 millió EUR) – együttes részesedése a teljes agrárexportból 52,5 százalék volt 2024-ben. Az import vonatkozásában az öt legfontosabb partner – Németország (1 767 millió EUR), Lengyelország (1 390 millió EUR), Hollandia (925 millió EUR), Szlovákia (865 millió EUR) és Ausztria (663 millió EUR) – részesedése a teljes agrárimport értékéből 57,7 százalékot ért el 2024-ben.

- Jelenleg a statisztikai külkereskedelmi adatokon az agrártermékek és az élelmiszerek vonatkozásában érdemben nem látszik a „keleti nyitás" eredménye.
- A hazai élelmiszerexport és -import 2022-től – kismértékben, de – növekedett, és 2024-ben az export értéke mintegy 4 514,0 Mrd Ft-ot, míg az importé 3 463,2 Mrd Ft-ot ért el. Ugyanebben az évben az árufőcsoport exportjának az aránya az összes termékexporton belül 7,9 százalék, míg az import esetében 6,5 százalék volt. Kedvező tendencia, hogy az export-import egyenlegünk évtizedek óta pozitív (1. táblázat).
- Ugyanez nem mondható el az összes árucsoportról. A húsiparhoz kötődő *hús és húskészítmények* esetében mindhárom vizsgált évben pozitív volt az egyenleg, de például a tejiparhoz és az étkezési tojás ágazathoz kapcsolható *tejtermék és tojás* esetében már az utolsó két évben negatív volt az egyenleg. Az, hogy a *kávé, tea, kakaó, fűszer; hal, rák, puhatestű állat* és a *dohány és dohányáru* árucsoportok esetében az egyenleg negatív, az nem meglepő, viszont a *zöldségféle és gyümölcs* esetében problematikus, hogy nem minden évben (2023 és 2024) pozitív az egyenleg.
- Az importban a *zöldségféle és gyümölcs*, míg az exportban a *gabona és gabonakészítmény* árucsoportok adják a legnagyobb részesedést.
- Az EU-on belüli országokkal folytatott kereskedelem mind a behozatal, mind a kivitel esetében – egy év kivételével – az átlagnál kedvezőbbek az árindexértékek. Ugyanakkor a cserearányindex értéke mind a 2023. (96,3 százalék), mind a 2024. évben (94,2 százalék) romlott, ami mindenképpen kedvezőtlen folyamat. Mindez azt jelenti, hogy ennek a termékfőcsoportnak az esetében az importárak nagyobb mértékben emelkedtek, mint az exportáraink, így ebben a két évben a termékfőcsoport egységnyi exportért kisebb mennyiségű importot tud vásárolni.
- Ha megvizsgáljuk a külkereskedelmi termékforgalom volumenindexeinek alakulását az *élelmiszerek, italok, dohány* árufőcsoport esetében, akkor láthatjuk, hogy az import évről évre nőtt (a 2023. év kivételével) az előző évhez képest,

1. táblázat

Az élelmiszerek, italok, dohány (0+1) árufőcsoport külkereskedelmi termékforgalmának alakulása folyó áron

(Development of foreign trade turnover of the commodity group „Food, beverages, tobacco [0+1]" at current prices)

Évek	Import (Mrd Ft)	Import aránya az összes termékimporton belül (%)	Export (Mrd Ft)	Export aránya az összes termékexporton belül (%)	Egyenleg (Mrd Ft)
2022	3 106,5	5,2	4 036,2	7,2	929,6
2023	3 241,5	6,0	4 184,2	7,3	942,7
2024	3 463,2	6,5	4 514,0	7,9	1 050,7

Forrás: Agrárminisztérium

2. táblázat

Néhány hazai kiskereskedelmi lánc egyes mutatóinak alakulása 2024-ben
(Development of certain indicators of some domestic retail chains in 2024)

Üzlet	Üzletek száma	Dolgozói létszám	Egy üzletre jutó dolgozói létszám	Bruttó forgalom (Mrd Ft)	Egy üzletre jutó bruttó forgalom (Mrd Ft)	Egy dolgozóra jutó bruttó forgalom (Mrd Ft)
LIDL	214	8 186	38,3	1 611,3	7,529	0,197
SPAR	652	16 203	24,9	1 111,6	1,705	0,069
TESCO	198	9 449	47,7	912,5	4,609	0,097
ALDI	182	6 465	35,5	629,2	3,457	0,097
PENNY	238	4 858	20,4	627,7	2,637	0,129
AUCHAN	26	5461	210,0	529,9	20,381	0,097

Forrás: Agrárminisztérium

míg az export a vizsgált 10 évben három évben is csökkent.

- 2024-ben lassú növekedésnek indult a kiskereskedelmi volumen, a kiskereskedelem forgalma 2,6 százalékkal emelkedett 2024-ben. Az élelmiszer- és élelmiszer jellegű vegyes kiskereskedelemben 3,7 százalékkal, a nem élelmiszer-kiskereskedelemben 2,4 százalékkal bővült, az üzemanyag-kiskereskedelemben 0,1 százalékkal mérséklődött a volumen.
- 2024-ben az élelmiszertermékek (élelmiszerek, italok, dohányáru) kiskereskedelmi áruforgalomból elért 42,8 százalékos részesedése 0,6 százalékkal haladta meg az egy évvel korábbit. Ezen belül az élelmiszereknek a kiskereskedelmi árucikkek forgalmából 2024-ben mért 29,1 százalékos részesedése 0,5 százalékkal, az alkoholmentes italoké 0,1 százalékkal nőtt, a kávé és a dohányáru árucsoport részaránya nem változott, míg az alkoholtartalmú italoké 0,1 százalékkal csökkent a 2023. évihez képest. 2024-ben az italok részesedése 7,0 százalék, míg a dohányárué 6,7 százalék volt.
- A jövő kihívása a magyar élelmiszer-külkereskedelemben az, hogy a hagyományos alapanyagexport helyett egyre inkább a feldolgozott, magas hozzáadott értékű termékek aránya növekedjen. Ez hosszú távon nemcsak a külpiaci pozíciót erősítené, hanem a hazai élelmiszeripar versenyképességét is javítaná.
- 2013-tól a kiskereskedelmi üzletek száma folyamatosan csökkent, ami 2024-ben is folytatódott. 2024. június végén 96 ezer üzlet működött, számuk 7,0 százalékkal (7 157-tel) mérséklődött az egy évvel korábbihoz képest. Mindegyik üzlettípust csökkenés jellemezte: az élelmiszer- és élelmiszer jellegű vegyes üzletek száma 5,4 százalékkal, a nem élelmiszertermék jellegű üzleteké 7,9 százalékkal csökkent, míg az üzemanyagtöltő állomások száma 1,0 százalékkal mérséklődött.
- Szembetűnő, hogy a zöldség-, gyümölcs-szaküzlet kategóriában a 2020. június 30-i állapothoz képest már csak az üzletek 72 százaléka működött, de a hús-, húsáru-szaküzletek száma is drasztikusan, 85 százalékra esett vissza öt év alatt.
- A kiskereskedelmi üzletek alapterülete csak kismértékben, 1,5 százalékkal mérséklődött az előző év azonos időszakához képest, miközben átlagos alapterületük 4,7 százalékkal emelkedett.
- 2024-ben a teljes magyar élelmiszer-kiskereskedelmi forgalom több mint 70 százalékát a tíz legnagyobb lánc bonyolította le, a legnagyobb három szereplő (Tesco, Lidl, Spar) részesedése pedig meghaladta az 50 százalékot. A jövőben várhatóan folytatódik a kon-

centráció, különösen a diszkontláncok további terjeszkedésével (2. táblázat).

- A kereskedelmi láncok között erősödik a verseny. A multinacionális diszkontláncok (pl. Aldi, Lidl, Penny) folyamatosan erősítik piaci pozíciójukat, elsősorban az árérzékeny vásárlói rétegek körében, ugyanakkor a hazai tulajdonú beszerzési láncok (pl. CBA-Privát, Coop, Reál) a helyi beágyazottságra, a regionális termékekre és a közösségi kapcsolatokra építenek.
- 2024-ben a láncok forgalmi értékének 68,0 százalékát adta az élelmiszer, 7,0 százalékát az alkoholtartalmú ital, 7,1 százalékát az alkoholmentes ital, 2,3 százalékát a kávé és 15,6 százalékát a dohányáru.
- A 2021-ben bevezetett élelmiszerárstop jelentős hatással volt a kiskereskedelmi láncokra, a beszállítókra, a fogyasztói magatartásra és a piaci versenyre is. Az árszabályozás kifejezetten a kiskereskedelmi árakat érintette. Az árstop rövid távon fékezte az inflációt; középtávon viszont torzította a piacot és veszteséget okozott a szereplőknek; hosszabb távon hozzájárult a kiskereskedelem koncentrációjához és a kisebb boltok leépüléséhez.
- A 2023 nyarán kivezetett élelmiszerárstop után a kormány újabb, a kiskereskedelmi árképzést befolyásoló intézkedést vezetett be: az árrésstopot. Ez az intézkedés nem rögzítette a fogyasztói árakat, hanem felső korlátot szabott az egyes alapvető élelmiszerek kereskedői árrésének. Az intézkedés a fogyasztók számára rövid távon pozitív, hiszen az árak jelentős része a bevezetés után érzékelhetően csökkent. A kiskereskedők számára pénzügyileg fájdalmas, a kisebb, főként hazai tulajdonú vállalkozások számára, az árrésveszteség és/vagy a forgalom elterelődése miatt, akár végzetes is lehet. A központilag meghatározott, mesterséges szinten tartott árazás terhei ugyanakkor előbb vagy utóbb, de mindenképp a fogyasztók fejére hullanak vissza, mindez csak idő kérdése. Tény, hogy az árrésstop átmeneti intézkedésként enyhítette az inflációt, de hosszabb távon nem kínált tartós megoldást a kiskereskedelem és a fogyasztók problémáira. Az intézkedés torzította a piaci árképzést, csökkentette a promóciós versenyt, felerősítette a kicsik és nagyok közötti különbségeket, végső soron az infláció „átterelődését" okozta más termékkörökre. A kisebb üzletek aránytalanul nagyobb terhet viseltek, a nagy láncok pozíciója erősödött, a beszállítói láncban pedig újabb feszültségek keletkeztek. A tanulság, hogy az árrés direkt korlátozása bár rövid távon politikailag vonzó, közgazdasági szempontból nem fenntartható.
- A kiskereskedelem 4.0 területén új trendek, illetve értékesítési modellek jelentek meg, mint pl. a kereszt-, a többcsatornás és az omnichannel (ügyfélközpontú) üzleti modellek. Az internetnek köszönhetően átértékelődött a földrajzi közelség, a vásárlók a „felhőben vannak", és virtuális közösséget alkotva kommunikálnak. Ebből következően új tér- és piacszemlélet, újfajta módszerek, algoritmusok kellenek a potenciális ügyfelek eléréséhez, a vásárlói igények megértéséhez és kiszolgálásához. Ezen keretek között jelentős mértékben előre tört az online kiskereskedelem, mely egyben új cégek megjelenését is lehetővé tette a piacon.

Előadása végén Szűcs István konklúzióként fogalmazta meg, hogy az élelmiszer-kereskedelemben kulcsfontosságú tendenciák: a koncentráció, a diszkontok dominanciája, a digitális átalakulás, a fenntarthatóság és az egészségtudatos vásárlás térnyerése (ESG szempontoknak való megfelelés), a Loyalty programok és hűség, valamint a házhoz szállítás és a személyre szabott élmények iránti növekvő igény. Ezen trendek együttesen formálják

a vásárlási szokásokat, a bolti stratégiákat és a digitális platformok fejlődését az élelmiszerpiacon.

A prezentáció utáni ***vitában*** az első kérdésként hangzott el: miként alakult a vizsgált időszakban az élelmiszer-termékpályán a szereplők közti jövedelemosztozkodás, illetve ez miként érintette az élelmiszer-kereskedelmet? A második kérdésként azt fogalmazta meg az Agrár Kollégium egy részvevője, hogy vannak-e információk arról, hogy a hazai, illetve a külföldi termékek milyen arányban jelennek meg az élelmiszer-forgalmazók polcain, illetve milyen tendencia volt megfigyelhető ezen a területen a vizsgált időszakban? Az is felmerült, van-e realitása annak, hogy az élelmiszer-kereskedelem 2025-ben 3-4 százalékos növekedéssel pótolni tudja azt a kiesést, ami az elmúlt években keletkezett? Végül az élelmiszer-infláció várható alakulását firtató kérdés is elhangzott.

A termékpályán való jövedelemosztozkodással kapcsolatban Szűcs István elmondta, hogy a kiskereskedelmi szektorban nagyon alacsonyak a jövedelmezőségi ráták, és ismerve néhány mezőgazdasági és élelmiszeripari vállalkozás elmúlt időszaki profitrátáját megállapítható, hogy nem igaz az a sztereotípia, hogy az élelmiszer-kereskedelem kizsákmányolja az élelmiszeripart, az élelmiszeripar pedig az alapanyagot termelő mezőgazdaságot. Igaz, hogy a forgási sebességet és a tőkelekötést is figyelembe kell venni a konklúzió levonásakor. Problémaként említette, hogy az élelmiszerláncban nincs arányos jövedelemosztozkodás, mert az egyik szereplő mindig a másik szereplő kárára akar jövedelemtöbbletet realizálni.

A külföldi termékek részarányának változásával kapcsolatban az előadó azt emelte ki, hogy tényadatok nem állnak rendelkezésére, mert ha vannak is ilyenek, azt nem teszik elérhetővé birtokosai. Ugyanakkor megállapította: minden kiskereskedelmi lánc zászlójára tűzte a rövid ellátási láncok és a hazai termelésű élelmiszerek arányának növelését.

Azt a kérdést, hogy 2025-ben már eltünteti-e a kiskereskedelem azt a veszteséget, amit a korábbi években elszenvedett, nehéz válaszolni, de az előadó szerint ennek nincs realitása. Ehhez az inflációnak kedvezőbben kellene alakulnia, mint amit az előrejelzések mutatnak. Az infláció a keresletet fogja csökkenteni, mert a vásárlókat óvatosabbá teszi.

A vitában egy, az alapanyagárak, illetve a kiskereskedelmi bolti árak kapcsolatára vonatkozó kérdéssel összefüggésben az is elhangzott, hogy az alapanyagárak és a fogyasztói árak kapcsolatát korábban több kutatás is vizsgálta. Ezekből az derült ki, hogy kiskereskedelmi árak növekedése általában meghaladta az alapanyagokét. Ugyanakkor figyelembe kell venni, hogy az alapanyagok ára csak egy kis hányadát adja a kész termékek költségeinek. Emellett a kiskereskedelemben is hatalmasak a rárakodó költségek. Ennek az is oka, hogy a kiskereskedelemben a kereslethez képest túlnövekedtek az eladóterek, így kihasználtságuk alacsony – következésképpen magasak a fajlagos állandó költségek.

Pozitívumként hangzott el a Kollégium tagjai részéről, hogy az export szerkezetében az elmúlt években nőtt a feldolgozott termékek aránya. Ennek ellenére még mindig azt kell mondani, hogy tovább kell javítani ezt az arányt, mert az alapanyag-exporttal hozzáadott értéket és munkalehetőséget is kiviszünk az országból.

Az árréssel kapcsolatban a vitában Szűcs István azt emelte ki, hogy a kiskereskedelmi láncok sokszor kihasználják a fogyasztók azon törekvését, hogy vásárlásaikkal a hazait szeretnék támogatni, és ezért megemelik a Magyarországon előállított termékek árrését.

A vita során arra a kérdésre, hogy áruházláncok hatékonysági indikátorai miként viszonyulnak a környező országok hasonló mutatóihoz, az előadó azt a választ adta:

az egy dolgozóra jutó alapterület alapján valószínűsíthető a nemzetközi sztenderdektől való elmaradás, és elsősorban a hipermarketeknél.

Áttérve a ***második napirendi pont***ra, ***Viski József, az Agrárminisztérium államtitkára*** „KAP Stratégiai terv, pályázati és kifizetési aktualitások" címmel adott elő. Felvezetőjében azt hangsúlyozta, hogy a program alapkövei már le voltak fektetve, amikor átvette az államtitkárság vezetését, és az ő feladata a kifizetések felgyorsítása.

Az előadó prezentációjában először az első pilléres támogatási rendszerről tett említést, kiemelve, hogy akármi is a véleménye az agrárgazdaság szereplőinek erről a mai rendszerről, az nagyon valószínű, hogy az EU Bizottság jelenlegi javaslata alapján 2-3 év múlva „vissza fogjuk sírni a mai támogatási szintet, de azon vagyunk Magyarország és a többi tagállam is, hogy a mostani elképzeléseiken változtassanak". Az első pillérrel kapcsolatban a következő fontosabb megállapításokat tette:

- A magyarországi területek több mint fele 100 ezer forint feletti nagyságrendben kap első pilléres támogatást. A 2025. évi kifizetéseket Viski József a 3. táblázatban összegezte.
- AKG esetében közel 20 ezer támogatási kérelem érkezett be 1,6 millió hektárra, ÖKO felhívásra mintegy 5 800 kérelmet nyújtottak be a gazdák, összesen 350 ezer hektár területre. Az Agrárminisztérium – tekintettel a nagy igényre – források átcsoportosításának segítségével tudott olyan döntést hozni, mely lényegében minden formailag megfelelő és a minimum vállalásokat teljesítő pályázó részére támogatást tud nyújtani.
- Viski József előadása ezen részében részletesen beszélt azokról az intézkedésekről, amelyek célja a kifizetések gyorsítása, a gazdákat terhelő adminisztratív kötelezettségek enyhítése és az ellenőrzésekkel való indokolatlan terheltség csökkentése. Eszközei:
  - több segítség a kérelmek javításában;
  - alacsonyabb ellenőrzési ráta;
  - új területi monitoringrendszer (TMR) ellenőrzések;
  - nagyfelbontású felvételek alkalmazása a műholdképek kiértékelésekor;
  - georeferált fotókészítés bővítése.

A prezentáció második pillérrel kapcsolatos főbb megállapításai a következők voltak:

- A Vidékfejlesztési Programban (VP) összesen 394 127 db projekt kötelezettségvállalására került sor, amelyek 3 173,48 Mrd Ft értéket értek el, ebből 2 793,37 Mrd Ft került eddig kifizetésre. Az idei évben a VP keretéből összesen

3. táblázat

KAP Stratégia terv I. pillér 2025. évi igénylési adatok, várható keretösszegek
(CAP Strategic Plan Pillar I application data for 2025, expected budget amounts)

Jogcím	Igényelt terület (millió hektár)	Kérelmek száma (darab)	Várható keretösszeg (Mrd Ft)
Alaptámogatás (BISS)	4,95	145 816	270
Újraelosztó támogatás (CRISS)	4,95	145 816	75
Agroökológiai program (AÖP)	4,33	73 754	100
Fiatal gazda támogatás (CIS-YF)	0,27	7 308	7,5
Agrár-környezetgazdálkodási program (AKG) (támogatói döntéssel érintett)	1,6 *(1,1)*	20 000 *(19 600)*	201,6
Ökológiai gazdálkodás (ÖKO) (támogatói döntéssel érintett)	0,35 *(0,33)*	5 800 *(5 700)*	76,7

Forrás: Agrárminisztérium

4. táblázat

Kifizetések a Vidékfejlesztési Programban
(Payments in the Rural Development Program)

Pályázati felhívás típusa	Támogatott kérelmek száma (darab)	Teljes kötelezettségvállalás összege* (Mrd Ft)	Teljes kifizetés VP terhére* (Mrd Ft)	Kifizetés aránya a kötelezettségvállaláshoz viszonyítva (százalék)
Beruházási pályázat	53 733	1 986,23	1 675,93	84,38
Normatív pályázat	339 341	1 049,16	993,77	94,72
Egyéb pályázat	1 053	138,10	123,67	89,55
Összesen	394 127	3 173,48	2 793,37	88,02

** Vidékfejlesztési Program és Új Magyarország Vidékfejlesztési Program*

Forrás: Agrárminisztérium

5. táblázat

Lezárult beruházási pályázati felhívások
(Closed investment calls for proposals)

Felhívás neve	Keret-összeg (Mrd Ft)	Beérkezett kérelem (darab)	Beérkezett igény (Mrd Ft)	Igény/keret aránya (százalék)	Eldöntve (Mrd Ft)
Kertészeti üvegházakhoz, hűtőházakhoz kapcsolódó és post-harvest fejlesztések támogatása	50	290	113,1	226	9,3 (48 db)
Állattartó telepek fejlesztésének támogatása	150	438	719,3	480	n.a.
Állattartó telepek megújításának támogatása	50	1419	95	190	39,5 (836 db)
Kertészet – ültetvénytelepítés és gyógynövénytermesztés támogatása	25,2	637	55,6	220	1,5 (117 db)
Feldolgozóüzemek komplex fejlesztésének támogatása	150	548	708,5	472	237 (213 db)
Feldolgozóüzemek fejlesztésének támogatása	50	860	54,6	109	37,7 (761 db)
Kertészeti üzemek technológiai fejlesztésének támogatása	25	2105	40,4	162	n.a.
Díszkertészeti ágazat kisvállalkozásainak támogatása	1,6	179	3,2	200	1,4 (92 db)
Összesen	501,8	**6476**	**1789,8**	**356**	

n.a = nincs adat

Forrás: Agrárminisztérium

215,3 Mrd Ft-ot folyósítottak a kedvezményezetteknek. A VP indikatív kerete 2 942,8 Mrd Ft, a kötelezettségvállalás aránya jelenleg 107 százalék, míg a kifizetések aránya 95 százalék (4. táblázat).

- A lezárult beruházási pályázatok jellemzője volt a jelentős túligénylés (5. táblázat).

A prezentáció után a ***vitában*** a hozzászólók általában elismerően említették,

hogy az elmúlt hónapokban felgyorsultak a döntések, így a gazdák is bizakodóbbá váltak. Felhívták ugyanakkor a figyelmet arra, hogy a mezőgazdaság likviditása az elmúlt években mérséklődött. A növénytermesztés bruttó kibocsátása is visszaesett, mintegy 10 százalékkal. A nettó vállalkozói jövedelem is csökkent 27 százalékkal. Mindezekből adódóan a mezőgazdasági termelőknek nincs pénze arra, hogy újabb beruházásokat indítsanak, holott a versenyképességüknek ez az alapja. Ebben a helyzetben segíthet, ha a termelők időben megkapják a támogató okiratokat.

Egy hozzászóló kérte: „ne ámítsák a gazdálkodókat azzal, hogy nem mondja ki az agrárpolitika határozottan: nem lesz precíziós géptámogatás ebben a költségvetési ciklusban". Viski József erre reagálva megerősítette, hogy ebben a kormányzati ciklusban nem várható a precíziós géptámogatás meghirdetése. Véleménye szerint ezt a közlést az Agrárminisztérium és személy szerint ő is többször megtette, de a sajtóban ez mindig úgy jön le, hogy a „minisztérium elhalasztotta a precíziós géptámogatás meghirdetését".

A vita során az állattenyésztésben érdekeltek az állatjóléti támogatások felgyorsítását kérték. Az Egységes Nyilvántartási és Azonosítási Rendszer (ENAR) esetében felvetették, hogy különböző megyékben az ellenőrzések során nem azonos a hibákhoz kapcsolódó szankciós gyakorlat – kérték ennek egységesítését. Javasolták, hogy az agrárirányítás az uniós elvárásoknál ne hozzon szigorúbb jogszabályokat, legyen elégséges az uniós szankciós gyakorlat alkalmazása. Megemlítették, hogy egyes hatóságok – különösen a környezetvédelem – esetében nagyon sok a beruházások megvalósítását nehezítő indokolatlan akadály.

Viski József az állatjóléti kifizetések elhúzódásával kapcsolatban fő okként az állatnyilvántartási rendszer hiányosságait említette. A baromfi esetében is ez okozta a gondot, de egy jogszabálymódosítással kezelni lehetett a problémát, és november végéig ki lesz fizetve 15-20 milliárd forint, tehát majdnem az összes igényelt baromfi állatjóléti támogatás. Hangsúlyozta, hogy az ENAR helyett fel kell építeni egy másik, jól működő állatnyilvántartási rendszert.

A hozzászólók közül többen egyetértettek azzal, hogy ha nagy mennyiségű pályázat érkezik egy-egy jogcímre, akkor azokat össze kell gyűjteni minél hamarabb, de ez kérdőjeleket is felvet a jövőre nézve. Ez ugyanis hatalmas nyomást fejt ki a kivitelező iparra, ráadásul akkor, amikor a lakásépítési projektek is kulminálnak. A nagy kereslet és a szűkösebb kivitelezési kapacitás miatt a megvalósulási arány romolhat.

Kérdésként vetődött fel a vita során, hogyan lehetne a pályázati mechanizmusba olyan fékeket építeni, amelyek kiszűrik a vágyalapú pályázatokat, kiszűrik a párhuzamosságokat, illetve a rosszindulatú, a pályázati céloktól eltérően felhasználni tervezett igényeket. Ezzel a felvetéssel kapcsolatban Viski József hangsúlyozta: ezek a fékek már korábban – még az ő kinevezése előtt – beépültek a rendszerbe, és többségében jól működnek.

Egy hozzászóló arra hívta fel a figyelmet, hogy az ágazat szereplői most elsősorban amiatt illetik kritikával a rendszert, hogy megint előkészítés alatt van egy „kis élip" (azaz élelmiszeripari pályázat kisebb beruházási célokra). Nem lenne racionálisabb a „nagy élip" döntéshozatala utánra tenni ennek kiírását? Ez azért lehet indokolt, hogy akik valami miatt most elbukják a pályázatot, később a tervezett „kis élip" -ben (esetleg) valamilyen korrekciós pályázatot tudnának indítani. Viski József ugyanakkor úgy ítélte, a „kis élip" minél előbbi kiírása szükségszerű, mert később ezt már nem lehet kiírni. Véleménye szerint, ha egy vállalkozás több milliárd forintos pályázatot adott be a „nagy élip"-ben, és azt nem fogadják el, annak nem oldja meg a problémáját 100 millió forint.

A hozzászólók megemlítették, hogy az árfolyamnyereség felhasználására van felhatalmazása az Irányító Hatóságnak, de a többlet-kötelezettségvállalásra nincs. Tapasztalatok azt mutatják, hogy a kis élelmiszeripari pályázatok esetében nincs nagy bizonytalanság, ott a nyertes pályázók meg fogják csinálni azt a beruházást, aminek támogatására pályáztak. A nagy élelmiszeripari pályázatok esetében már sokkal több a kétség azt illetően, hogy a támogatási okiratot elnyerők végül megvalósítják-e a beruházást, vagy sem. A meg nem valósult beruházások aránya akár a 30 százalékot is elérheti, és ezért lenne fontos a többlet-kötelezettségvállalás engedélyezése, és ez nem csupán az élelmiszeripar esetében releváns felvetés, hanem például az állattenyésztő beruházásoknál is. A többi tagállam is él a többlet-kötelezettségvállalás lehetőségével, általában 10 százalékos arányban. Egy hozzászóló az öntözésfejlesztési pályázatok elbírálásnak nehézségeire is felhívta a figyelmet.

Az árfolyamnyereséggel kapcsolatban az államtitkár megemlítette, hogy az nem hozhat jelentős forrásbővülést tekintettel arra, hogy 80 százalékos a nemzeti társfinanszírozás. A többlet-kötelezettségvállalással kapcsolatban jelezte, hogy az azt engedélyező Nemzetgazdasági Minisztériumot (NGM) az óvatosság jellemzi. Tapasztalatok alapján az agrártárca 20 százalékot célzott meg többlet-kötelezettségvállalásként, de az NGM 10 százaléknál többet nem engedélyezett, illetve azt kérték, hogy intézkedésenként legyen eldöntve a többlet-kötelezettségvállalás mértéke.

Végül Viski József azt hangsúlyozta, hogy a most bírálat alatt lévő jogcímek közül a kis élelmiszer- és állattenyésztési beruházások esetén az a kormányzati cél, hogy valamennyi formailag megfelelő és a minimumpontot elérő pályázat nyerjen, míg a nagy beruházások esetén a források rendelkezésre állása függvényében a pályázatban foglalt minimumpontszámnál valamennyivel magasabb ponthatárt alkalmaznak.